

MED SANATI:

Arkeolojik kaynaklar ise çok sınırlıdır.

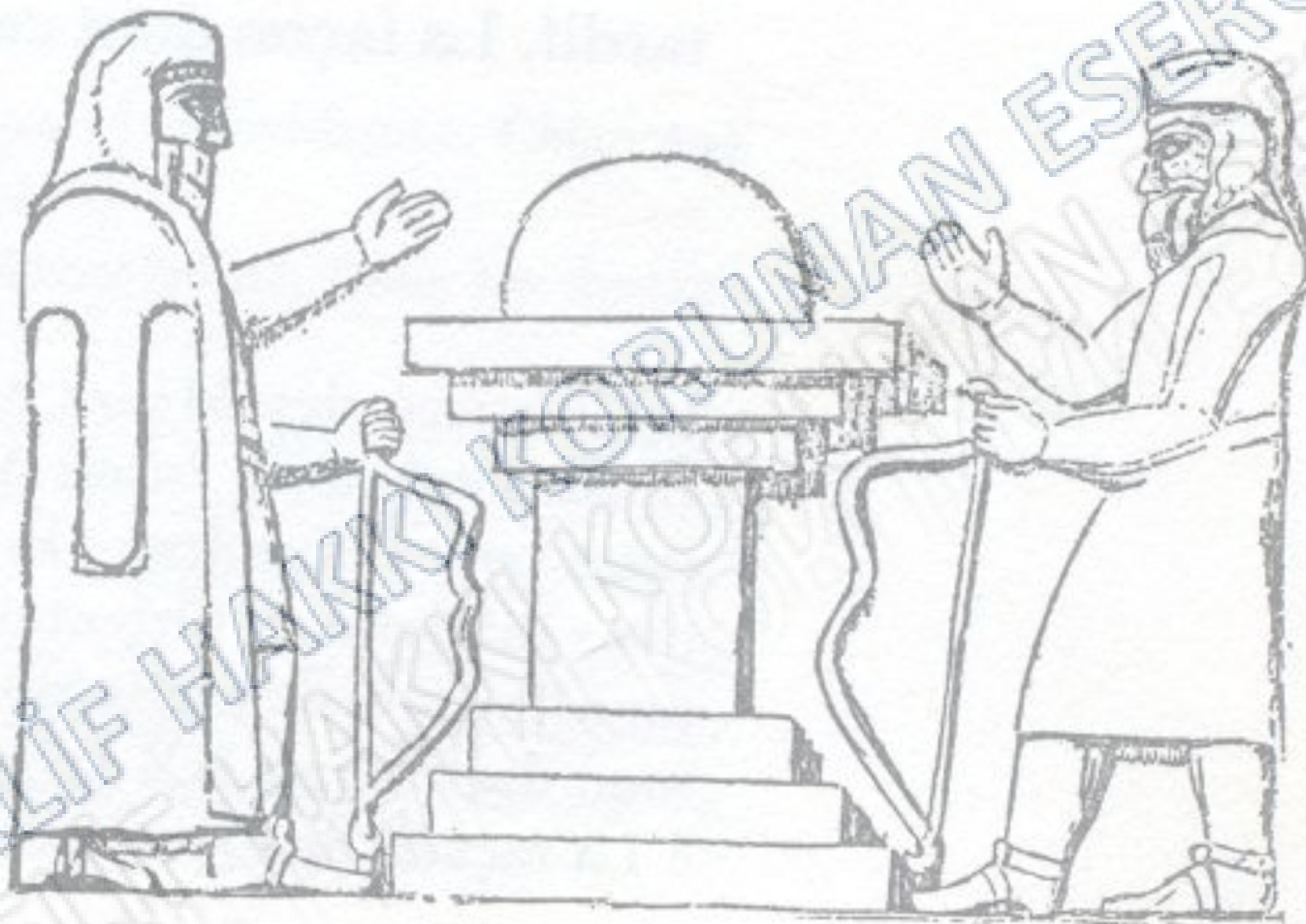
Iran arkeolojisinde Demir Devri III. şafhasıdır (Orta Batı İran'da: 850-500).

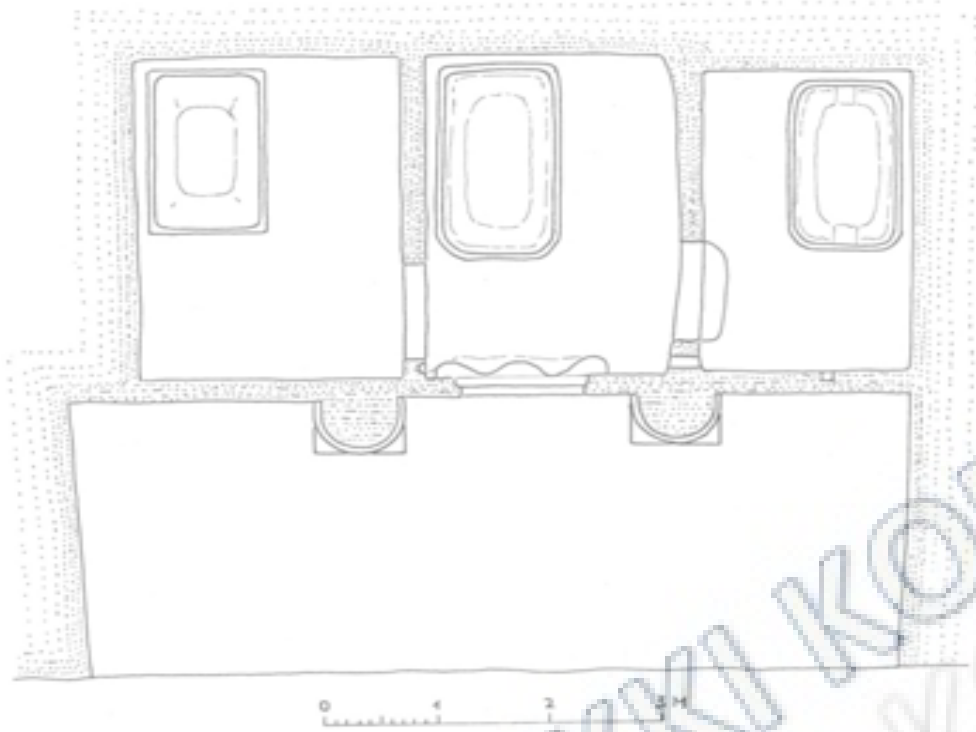
Önemli Med merkezleri: **Nush-i Jan, Godin II Safha, ve Baba Jan**'dır

Nush-i Jan önemli bir dini merkez, Godin II bir Med kralının önemli bir tahkimatlı sarayı, **Baba Jan** ise muhtemelen daha az önemli yerel bir kralın ikametgahıdır.

Kuzeybatı İran'da Herzfeld tarafından Med ülkesi olarak adlandırılan Kurdistan ve Azerbeycan arasında bir kaç **kaya mezarı** vardır.

Bünyan Sunağı (Ş. Karagöz)

4

©TELIF HAKKI KORUNAN ESER ©

XII. AKAMENİD ARKAEOLOJISI ve SANATI

Akamenid hanedanlığı sırasında Pers imparatorluğu, İran, Mezopotamya, Suriye, Mısır, Yunan şehirleri ve bazı adaları ile birlikte Küçük Asya, Trakya ve Hindistan'ın bir kısmına sahip olmuştur. Bu büyük imparatorluğun kurucusu genelde Büyük lakabı ile tanınan **Kyros**'tur (559-530). Persli babası Anshan kralı Kambyses'tir, Med kralı Astyages'in kızı ile evlenmiştir. Kyros, büyük babasını (Astyages) 550'de yenmiş ve Persli ve Medlileri biraraya getirmiş ve kuvvetli bir ordu ile İran sınırları dışına kadar hakim olmuştur.

Kyros, Kuzeydoğu İran sınırını, orada her zaman mevcut olan Orta Asyalı nomad ve yarı nomadik kavimlere karşı güçlendirmek zorundaydı. Bu savaşlar sırasında Kyros 530'da ölür.

Pers ülkesi hakkında bilgi veren Yunan tarihçileri, **Kyros'un ilk ikametgahının Pazargat** olduğunu, sonraki Akamenit krallarının da Susa'da oturduklarını ve Ecbatana ve Babil'de de krali ikametgahların olduğunu yazarlar.

Ancak hiç biri Pazargat yakınlarındaki Darius tarafından kurulan Persepolis'ten bahsetmezler. Bu belki de şehrin karakterinden kaynaklanıyor olabilir. Orası idari bir merkez değil, daha ziyade bir dini merkezdi.

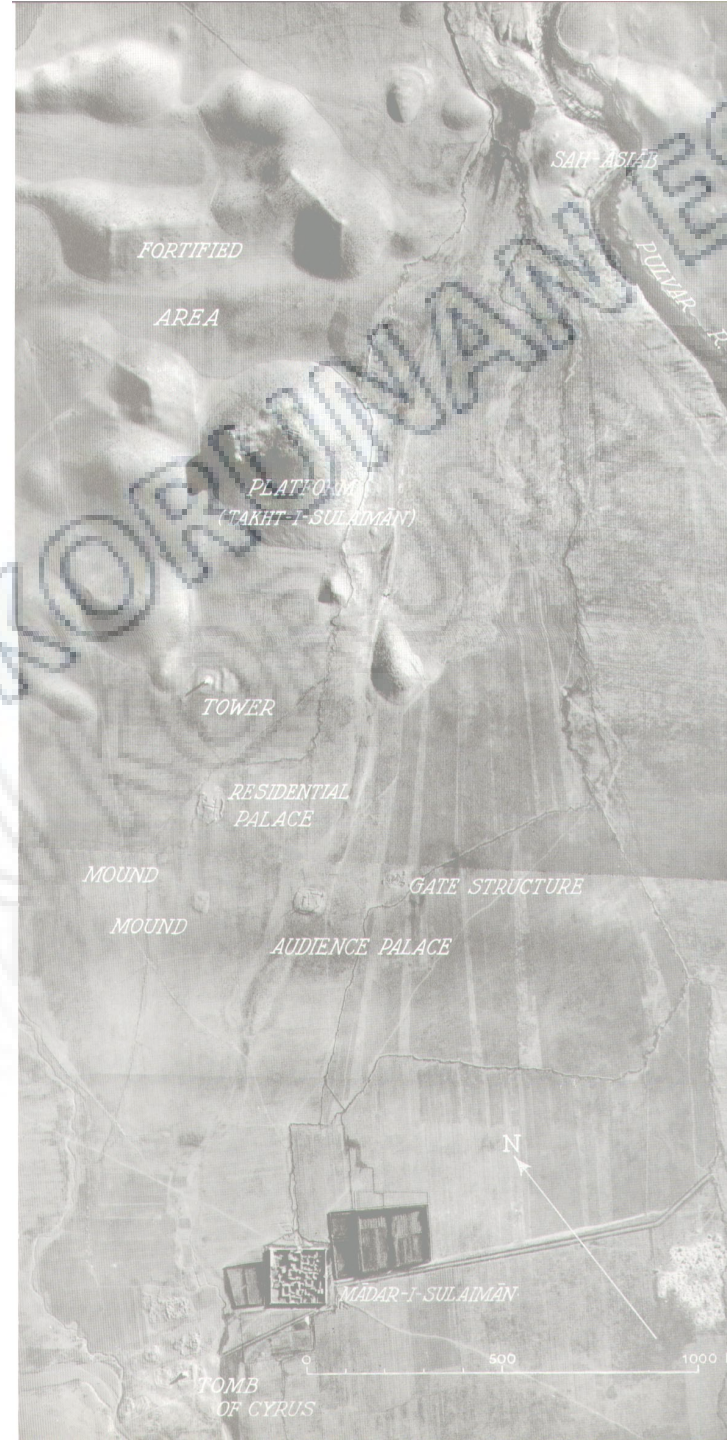
Kralların cesetleri de Persepolis yakınlarındaki Naqsh-e Rüstem vadisindeki kaya mezarlarına veya daha sonraki dönemlerde de Persepolis Teras'larına getirilmekteydi. Burada da, İran'ın en büyük dini olayı olan ve her yıl kutlanan Yeni Yıl festivalleri yapılmaktaydı.

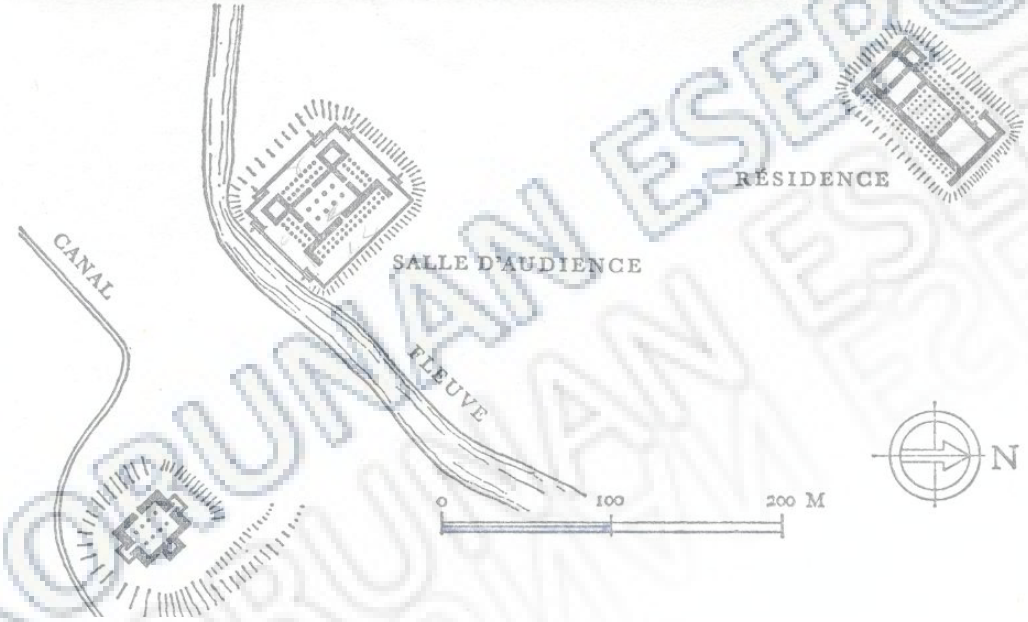
Persepolis'e 43 km kuşuçu mu mesafede olan Pazargat'ın en önemli fonksiyonlarından biri bu hazineleri korumaktı. Burada, yaklaşık 200 m.den fazla uzunlukta ve 130 m genişliğindeki bir alanı kaplayan iyi savunulmuş bir sitadel vardı. Ayrıca sitadelin kuzeyinde bir vadi de düzenli aralıklarla kare biçimli kulelerle takviye edilmiş kerpiç bir sur ile çevriliydi. (Schmidt yıllar önce hazinenin bu alanda aranması gerektiğini ileri sürmüştü.)

Güneybatı İran'daki dağ sıraları arasındaki 1900 m. rakımlı Morghab Ovası'ndadır. Büyük Kyros tarafından, Lidya'yı aldıktan sonra başkent olarak kurulmuştur. Strabo'ya göre burası Kyros'un Astyages'e karşı yaptığı savaş ve aldığı zaferin yeridir. Erken Akamenid sanatı burada şekillenmeye başlar. Kyros burada gömülüdür.

15. yy. seyyahları zamanından beri bilinmektedir. Morghab anıtları olarak da tanınan kalıntıların, ilk kez George E. Curzon (1892), daha sonra Ernst Herzfeld (1908) burasının Kyros'un kayıp şehrinin kalıntıları olduğu yer olarak tanımlanır. 1928'de Herzfeld ilk kazıları yürütür. 6 yıl sonra Aurel Stein buradaki prehistorik höyükler üzerinde bir araştırma yapar. 1935'de de E. F. Schmidt ilk hava fotoğraflarını alır. Daha sonra İran Eski Eserleri adına Ali Sami tarafından 1949-1955 arasında kazılar yapılır. son olarak da 1961'den 1963'e kadar British Institute of Persian Studies adına D. Stronach tarafından kazılır.

Esas Pazargat kalıntıları yaklaşık olarak 2x3 km.lik bir alana yayılmıştır. Pulvar nehrinin kıyısındaki bu yerleşmede Kyros'un mezarı, bir anıtsal kapı, iki saray, bir krali bahçe, bir taş kule (Zendan-i Süleyman) ve Tall-i Takht veya taht tepesi olarak tanınan bir platform vardır.

Sitadelden güneye giden bir yol ile bir duvarla çevrili saray alanına ulaşılır. Surla çevrili bu alandaki en önemli bina, yine kendisi de bir duvarla çevrili, Naqsh-i Rüstem'deki kule ile ilişkili olarak anlatılacak benzer bir kuledir. Saray alanındaki esas kalıntılar, Herzfeld tarafından bir kapı yapısı, Kyros'un kabul salonu olarak kabul edilen bir saray ve ikametgah sarayı olarak değerlendirilen üç binaya aittir. Birbirlerinden uzakta inşa edilmiş bu üç binanın arası muhtemelen ağaçlar ve su yollarıyla süslenmişti.

Kapı binası, Persepolis'teki iyi korunmuş Xerxes'in Kapı'sı ile benzerlik göstermektedir. Dışarıya bakan bir çift kanatlı boğanın, kapı açıklığını koruduğuna inanılmaktadır. İnsan yüzlü boğalar da saraya bakmaktadır. Sütunlu bir salon, yapının ortasındaki bir odada oluşturulmuştur. Bunun kuzeydoğudaki yan yüzünde bir oda oluşturulmuş..

Kapı geçidinin bir yan yüzünde dört kanatlı bir cin figürü vardı. Kyros dönemi. (559-530. Beyaz kireçtaşı. Figürün y. 2.9 m.).

“Ben, Kral Kyros, Akamenid (bunu inşa ettirdim)”

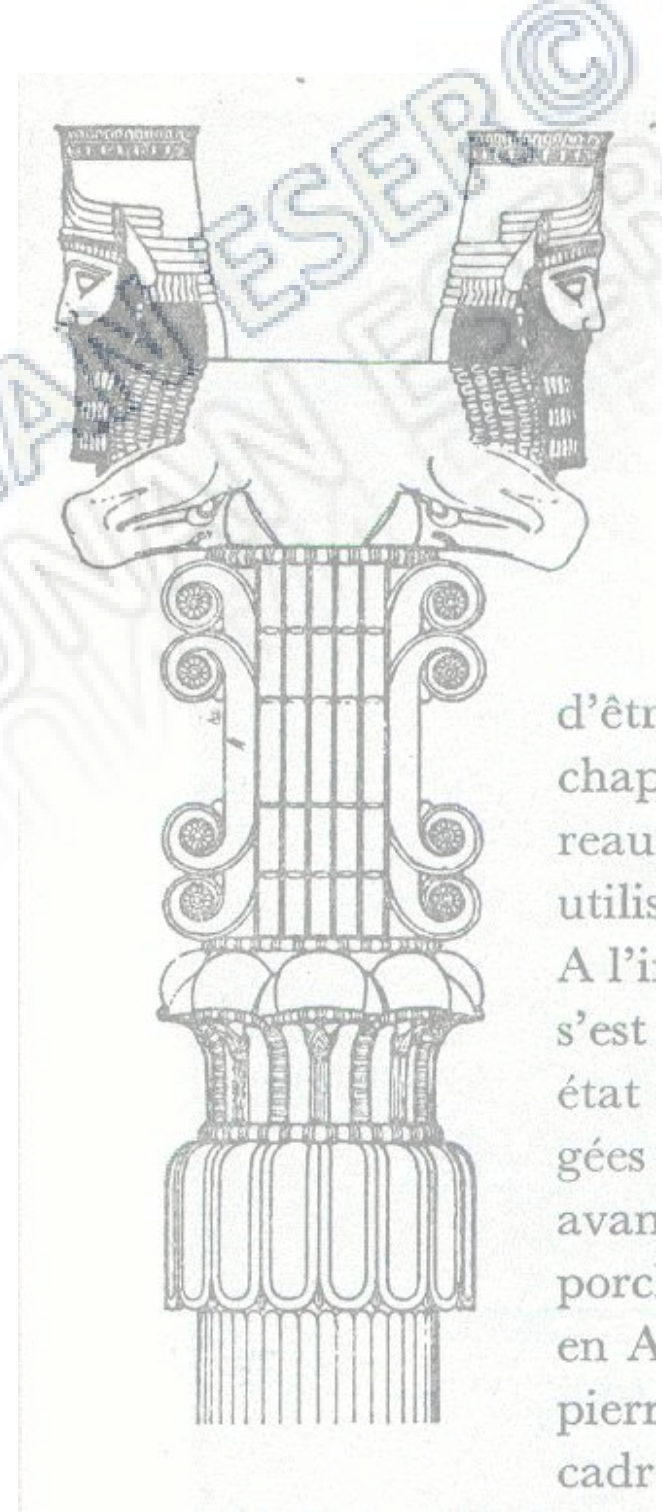
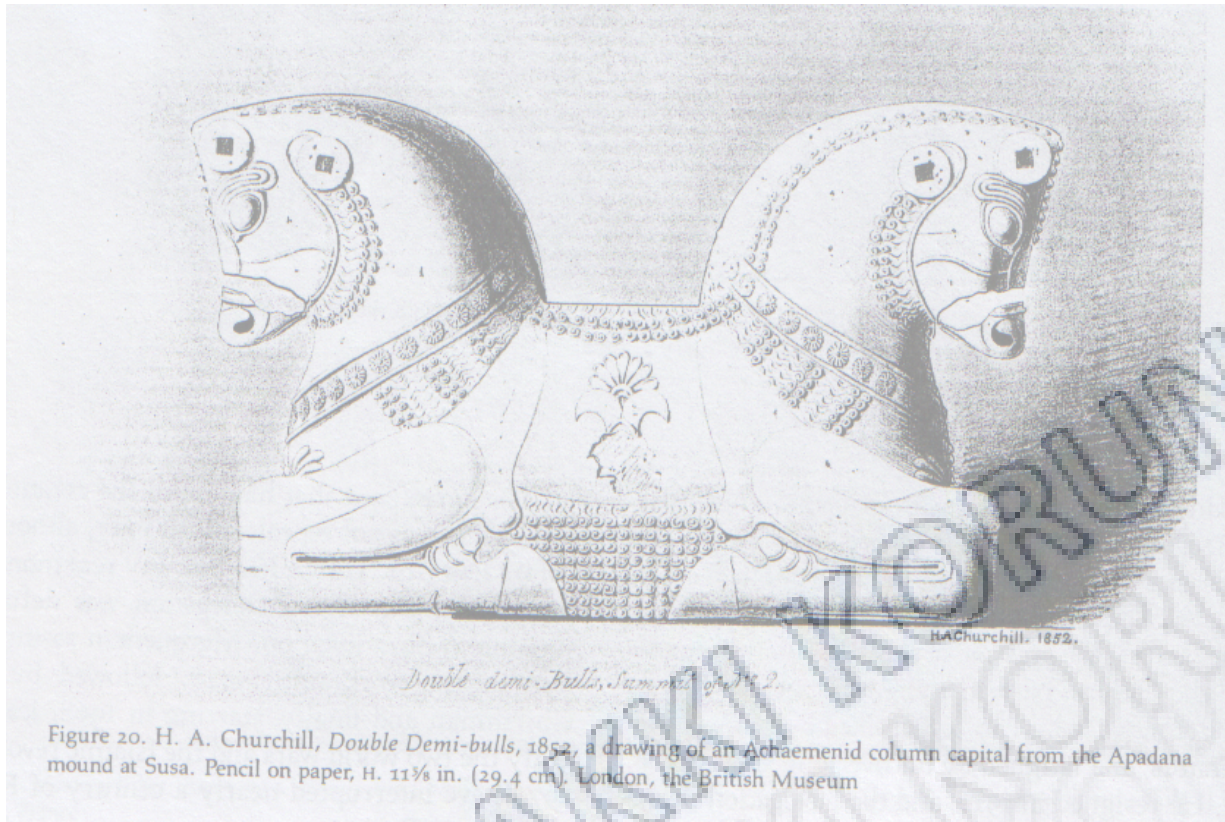
Kabul salonu, ortada bir dikdörtgen sütunlu holden ve etrafında dört yanda portikolarla oluşturulmuştur. Köşeleri ya birer oda veya duvarla kaplıdır. İkametgah sarayının da iki benzer portikosu vardır fakat aynı zamanda oturma bölümleri olarak kabul edilen kerpiçten yapılmış küçük odaları da vardır.

Portikoların formu, İran'da değil, Hasanlu'daki sütunlu salonu anımsatan iç salonunda tavanı destekleyen sütunları ile, Urartu geleneğine bağlı olarak gelişmiş olabilir.

Binanın planını etkileyen **değişik akımların** kombinasyonu sütunlarda da görülür. Her ne kadar oranları doğru olarak alınmamışsa da, Küçük Asya'daki Ion tarzı sütunlardan oldukça etkilenmişlerdir. (Kyros dönemi. 559-530)

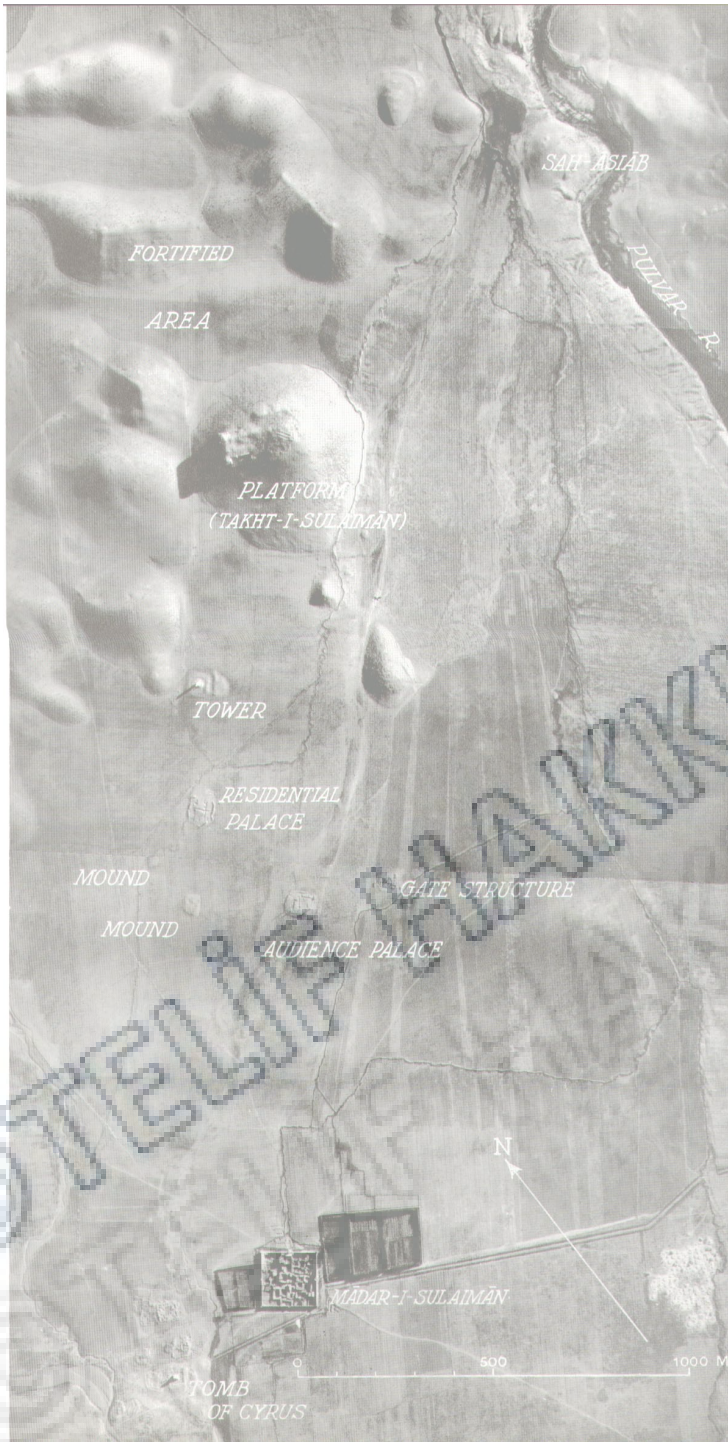

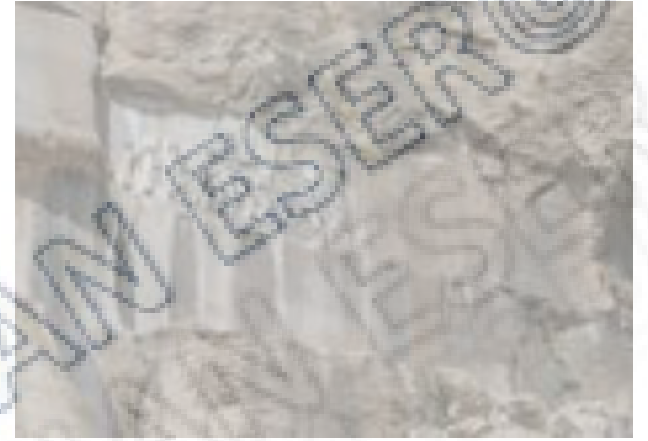
persepolis3D.com © k. afhami & w. gambke

(Zendan-i Süleyman)

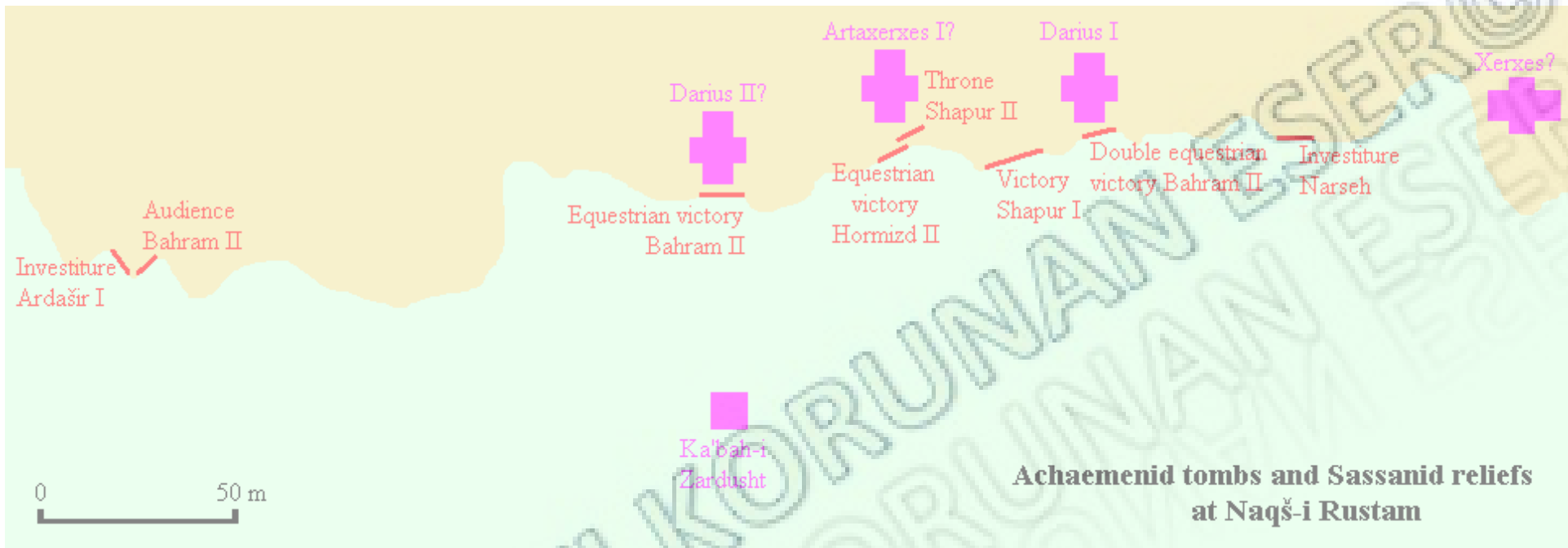

Bi-sütun (*bagastana*)

Kabartmanın kendisi 3 m yükseklikte ve 5.5 m. genişliktedir. Üç tarafından üç dilde yazıtla çevrilidir. Yazıtlarıyla birlikte yaklaşık 7 m.lik bir yüksekliğe ve 18 m.lik bir genişliğe ulaşır.

STAN

Tang-i Sarwak

Kurangun

Isackhr

Pasar

Tall-i B

Persépol

Naqsh-e Rostam

Chiraz

Sarvis

Bishapur

Firuzabad

Mand

F

A

GOLFE PERSIQUE

